

BILYK V. V. CHARACTERISTICS OF PROCEDURES FOR EVALUATING THE RESULTS OF HIGHER EDUCATION GRADUATES TRAINING

Білик В. В.

Канд. пед. наук, старший викладач, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Bilyk V. V.

PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer. Khmelnytskyi National University, c. Khmelnytskyi, Ukraine

Впровадження у вищу школу категорій компетентність, професійна компетентність сприяло зміні результативно-цільової основи підготовки майбутніх фахівців та, як наслідок, потребують змін оцінювальні процедури.

У освітньому понятійно-категорійному апараті розрізняють терміни «оцінювання» і «оцінка». Оцінювання розглядається як формалізований процес визначення рівня опанування студентом запланованих результатів навчання.

Оцінка – це кількісна або якісна міра на основі визначених критеріїв, що використовуються для опису результатів оцінювання. При цьому педагогічна оцінка виконує дві функції: співвіднесення, як індикатор певних результатів і рівня досягнень у навчальній діяльності, та мотивації, що пов'язана зі спонукальним впливом на особистість здобувача освіти, викликаючи істотні зрушення в самооцінюванні, поведінці, способах навчальної роботи у системі стосунків між учасниками освітнього процесу.

Саме у системі оцінювання та таких складових як об'єкт, суб'єкт і критерії оцінювання, полягає головна відмінність компетентнісного підходу від традиційного. Об'єктами оцінювання виступають мінімальний рівень знань, умінь, досвіду, необхідних для певного виду компетентності – інваріантна частина; інтелектуальні і потенційні можливості студента, його готовність до виконання поставлених завдань в умовах недостатньої бази знань і умінь – варіативна частина. Суб'єктами оцінювання є педагогічний та студентський колективи і сам студент, здатний до самооцінювання. Використання компетентнісного підходу робить, також, акцент на зовнішніх суб'єктах оцінювання. Критеріями оцінювання і вимірювання рівня сформованості компетентності є об'єктивні показники вираженості її студентом.

Особливості оцінювання компетентності полягають у: визначенні поведінкових цілей; встановленні мінімального рівня компетентності, яким повинні оволодіти всі здобувачі вищої освіти перед переходом до наступних поведінкових завдань; широкому використанні багатовимірних педагогічних вимірювань; використанні студентом із власного арсеналу знань те, що необхідне для демонстрації конкретної компетентності.

В контексті компетентнісного підходу саме результати навчання стають вагомими в оцінюванні якості освіти і проведені її порівняння між різними університетами і країнами. Співставленням систем вищої освіти, структур і змісту програм на основі використання загальної методології визначення трудомісткості за ECTS досягається формування навчальних результатів.

Результати навчання, зазначається в Національному освітньому глосарії, – це сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності і інші особистісні якості, які набув студент після завершення навчальної програми або її окремого компонента. Згідно з проектом Тьюнінг, кінцеві результати навчання розглядаються як рівень компетентності, якого повинен досягти студент і формулюються згідно таких принципів: можливість випускника продемонструвати досягнення компетентності; компетентності повинні відповідати як мінімум одній цілі програми (як правило, ціль досягається 3-5 результатами навчання); складові результатів навчання за окремими модулями у сукупності призводять до досягнення результатів навчання за програмою в цілому.

В умовах модернізації вищої школи виділяють проблеми оцінювання компетентності, що полягають у: забезпеченні на практиці комплексності, цілісності результатів навчання, критеріальному описі, ситуативному прояві компетентності; підборі інструментарію, що повинен описувати одночасно розуміння і дії суб'єктів навчання, формуванні норм для визначення рівня володіння компетентністю. Компетентність, як правило, об'єктивно можна оцінити лише в умовах професійної діяльності, тому, ще одна складність в оцінюванні компетентності випускників вищої школи полягає у мінімальному обсязі інформації про успішність його діяльності у професійній галузі, з якою студент стикався лише під час практик.

Вирішення проблем оцінювання компетентності полягає в оновленні контрольно-оцінювальної системи у вищій школі та передбачає виконання таких вимог: мінімізація суб'єктивізму; зниження авторитарності; створення умов для самоконтролю і самооцінювання студентів; використання індивідуалізованих методів корекції навчальної діяльності під час поточного контролю; використання вхідного

контролю; перехід і кваліфіковане застосування інноваційних методів оцінювання не виключаючи традиційних; формування системи оцінювання, яка містить: вибір контрольних точок і визначення контрольних-вимірювальних матеріалів; визначення критеріїв оцінювання; формування шкали оцінювання; визначення суб'єктів оцінювання, вибір об'єктів оцінювання і їх предметні галузі; систематичність, гласність, надійність, валідність, етичність, оптимізація, інтегральне оцінювання всіх структурних компонентів компетентності; гуманізм, оптимізм, оцінювання повинно проводитись шляхом порівняння з певними нормами і результатами попереднього оцінювання; перехід до режиму моніторингу результатів навчання та облік сукупності факторів, що впливають на формування компетентностей.

Крім наявності вимог, виділяють також підходи до системи оцінювання. І.О. Зимня розглядає дві групи підходів до оцінювання результату навчання: перша група визначає оцінку, як зовнішню по відношенню до навчання (виробничий, етичний, соціально-педагогічний підходи); друга група підходів визначає оцінку, як внутрішню по відношенню до навчання (інформаційно-констатуючий, діагностико-навчаючий, рефлексивний, дескриптивний психологічний, конструктивний психологічний та соціометричний підходи).

Поряд з цим, досить широко використовується діяльнісний підхід при формуванні та оцінюванні компетентності, що сприяє поетапному входженню майбутніх фахівців у контекст реальної практичної діяльності. При реалізації діяльнісного підходу контролюються результати навчальної діяльності, а саме те, що навчився робити студент, застосовуючи здобуті знання. Але предметне структурування змісту навчання не дозволяє структурувати засоби оцінювання з точки зору діяльнісного підходу. Науковці пропонують використовувати предметно-діяльнісний підхід при якому необхідно структурувати зміст і засоби оцінювання одночасно за предметним та діяльнісним принципами. Поділ змісту освітньої програми на дисципліни відповідає її предметному структуруванню, а поділ за компетентностями – діяльнісному. Засоби оцінювання компетентностей у студентів повинні виявляти, поряд зі змістовним, діяльнісний компонент підготовки майбутнього фахівця, що передбачає їх демонстрацію чи застосування в певній ситуації. В своїх роботах дидакт І.О. Зимня для оцінювання компетентності обґрунтовує переваги використання інтегративного підходу, як цілісне представлення сукупності об'єктів, явищ, процесів, об'єднаних сукупністю як мінімум однієї із характеристик.

Розрізняють діагностичні процедури оцінювання з високим (об'єктивні) і з низьким (суб'єктивним) ступенем можливості формалізації. До оцінювальних процедур з високою формалізацією належать: група об'єктивних тестів з вибором відповіді із запропонованих варіантів, група тестів-опитувальників для діагностування особистісних якостей, група методик «суб'єктивного шкалування і самооцінювання компетентності». До оцінювальних процедур з низькою формалізацією належать група суб'єктивних методів експертного оцінювання, що включає спостереження, контент-аналіз, інтерв'ю, метод кейсів тощо.

Оцінка рівня сформованості компетентності має проводитись застосовуючи комплекс оцінювальних методів що є регламентованими кваліметричними процедурами, які охоплюють комплексні кваліфікаційні завдання і систему питань. Для зручності застосування комплексу методів оцінювання використовують структурну матрицю комплексного оцінювання компетентності, що містить перелік дисциплін і тем, які забезпечують формування компетентності та методи вимірювання, що дозволяють оцінити досягнуті результати навчання студентів у вигляді демонстрації компетентності.

Компетентності набуваються в усіх дисциплінах навчального плану і оцінюються на різних етапах професійної підготовки. Як правило, набуття компетентності відбувається комплексно і циклічно на всіх освітніх рівнях. Щоб зробити рівні навчання порівняними, у системах освіти різних країн користуються дескрипторами циклу (рівня), що виражаються в термінах компетентностей. Дескриптор рівня – це твердження, в якому вказуються індикатори глибини і обсягу вивчення, які очікуються на певному етапі програми. Дескриптор забезпечує чіткі «точки прив'язки», що описують результати програми навчання. Точками прив'язки називають показники, що не мають нормативного характеру, але які дозволяють порівняти програми на здобуття ступеню, зокрема, на рівні предметної області. Результати навчання, у свою чергу, повинні супроводжуватись відповідними критеріями оцінювання, які використовуються для прийняття рішення про те, що очікувані результати навчання досягнуто. Критерії оцінювання описують на якому рівні і що повинен вміти виконувати студент.

О.М. Шиян відмічає, що рівень професійної компетентності фахівця будь-якої галузі діяльності залежить від його здібності розвивати творчий потенціал і продуктивно займатись самовдосконаленням. Це ж твердження, на нашу думку, стосується і професійної підготовки майбутніх фахівців, рівень якої залежить, у більшій мірі, від можливостей і бажання студента розвиватися самостійно.

У практиці професійного навчання розглядають оцінювання компетентності за різною кількістю рівнів, зручною для певної групи викладачів. Зазвичай виділяють такі рівні оцінювання компетентності: низький, середній і високий або пороговий, нормальний і відмінний рівні розвитку компетентності. Л.З. Тархан виділяє чотири рівня сформованості компетентності: низький, середній, достатній, високий. У праці Л.І. Шевчук виокремлені шість рівнів професійної компетентності: 1 – умовно-нульовий, недостатній; 2 – достатній; 3 – середній; 4 – достатньо-високий; 5 – високий; 6 - умовно-найвищий.

При дослідженні оцінки сформованості компетентності Т.Г. Кісельова в якості критеріїв її сформованості виділяє такі позиції:

- рівень дій, що існує у трьох формах: реального перетворення речей, словесних дій, розумових дій;
- повнота дій визначається повнотою операцій і характеризує дію, як розгорнуту (на початку становлення) і скорочену (на завершальних етапах свого розвитку);
- розумність дії характеризує орієнтацію студента на умови виконання дії, для досягнення цілей;
- усвідомленість – можливість відображення у мові змісту дій, послідовність її операцій, важливих для виконання умов і досягнутого результату;
- узагальненість характеризує можливості переносу студентами дій в різноманітні предметні галузі і ситуації;
- критичність дій визначає міру усвідомлення дії в її функціональ-но-структурній і змістовій характеристиках, а також здатність до рефлексії вибору підстав виконання дій;
- освоєння дії характеризує її часові характеристики і легкість переходу від однієї форми дій до іншої.

Для зручної роботи з компетентностями користуються матрицею, що є універсальним критерієм для вимірювання якості підготовки випускника навчального закладу. Матриця компетентностей є документом у вигляді таблиці, який містить перелік компетентностей, їх рівнів та текстові формулювання результатів завчання здобувачів вищої освіти (дескриптори).

Як підсумок, зазначимо, що сьогодні у процесі навчання майбутніх фахівців акцент робиться на досягнуті студентами результатів навчання. При цьому результати навчання описуються у термінах компетентностей та вимагають зміни вимог до існуючої системи оцінювання. При оцінюванні результатів навчання

необхідна наявність таких основних компонентів системи оцінювання: компетентний складом суб'єктів оцінювання; матриці компетентностей; обов'язковим переліком традиційних та інноваційних методів оцінювання, що можуть бути представлені у формі структурної матриці комплексної оцінки компетентності.

Література:

1. Атанов Г.О. Теорія діяльнісного навчання: навч. посібник. / Г.О. Атанов. – К.: Кондор, 2007. – 186 с.
2. Біла книга національної освіти України / за ред. В. Г. Кременя. – К.: Акад. пед. наук України, 2009. – 185с.
3. Білик В. Проектувальна компетентність майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю: критерії та показники сформованості. Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Педагогіка та психологія. 2015. Вип. 735. С. 14–21.
4. Білик В. В. Формування проектувальної компетентності у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2015. 379 с.
5. Богословский В.А. Методические рекомендации по проектированию оценочных средств для реализации многоуровневых образовательных программ ВПО при компетентностном подходе / [В.А. Богословский, Е.В. Караваева, Е.Н. Ковтун, О.П. Мелехова, С.Е. Родионова и др.]. – М.: Изд-во МГУ, 2007. – 148 с.
6. Віаніс-Трофименко К.Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К.Б. Віаніс-Трофименко, Г.В. Лісовенко. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.
7. Вопросы образования: Инвариантный подход. Компетентностный подход: монография / [Н.И. Резник, О.Г. Берестнева, Л.Ф. Алексеева, Г.Е. Шевелев]. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2009. – 470 с.
8. Впровадження ECTS в українських університетах: Методичні матеріали / [В.Д. Шинкарук, І.І. Бабин, Ю.М. Рашкевич і ін.]. – Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 56 с.
9. Вступне слово до проекту «ТЬЮНІНГ» – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://methods.knlu.kiev.ua/docs/Teachers/3.Project Tuning.pdf>

10. Зимняя И.А. Интегративный подход к оценке единой социально-профессиональной компетентности выпускников вузов / И.А. Зимняя, Е.В. Емцова // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С.14-19.
11. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: навчально-методичний посібник / Т.М. Канівець. – Ніжин: видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 102 с.
12. Киселёва Т.Г. Оценка информационной компетентности учащихся / Т.Г. Киселёва // Ярославский педагогический вестник. – 2011. – №3. – том 2. – С. 65 – 67.
13. Національний освітній глосарій: вища освіта / [І.І. Бабин, Я.Я. Болюбаш, А.А. Гармаш і ін..] ; під. ред. Д.В. Табачника і В.Г. Кременя. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
14. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412с.
15. Тархан Л.З. Теоретичні і методичні основи формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.З. Тархан. – К., 2008. – 40 с.
16. Чучалин А. Проектирование образовательных программ на основе кредитной оценки компетенций выпускников / А. Чучалин // Высшее образование в России. – 2008. – №10. – С.72 – 82.
17. Шалашова М.М. Комплексная оценка компетентности будущего учителя / М.М. Шалашова //Интеграция образования. – 2008. – №4. – С.3 – 9.
18. Шахов В.І. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В.І. Шахов. – Тернопіль, 2008. – 48с.
19. Шевчук Л.І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти: дис. кандидата пед. наук: спец. 13.00.04 / Шевчук Людмила Іванівна. – К., 2001.-237с.

*Матеріали міжнародної науково-
практичної конференції*
**«Universum View 10.
Pedagogical sciences»**

м. Чернігів, Україна
15 грудня 2018 року

*Proceedings of International scientific
conference*
**«Universum View 10.
Pedagogical sciences»**

Chernigiv, Ukraine
December 15th, 2018

ББК 60.5+74+80+87.3+88.3+65+65.4+34.3
УДК 001+101+159.9+37+316+801+330.1+339.1+669
М34

М34 Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
«Universum View 10. Pedagogical sciences». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 55 с.

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції
«Universum View 10. Pedagogical sciences». Представлені результати робіт з
педагогічних дисциплін.

Роботи подаються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст робіт несуть
автори та наукові керівники.

ББК 60.5+74+80+87.3+88.3+65+65.4+34.3
УДК 001+101+159.9+37+316+801+330.1+339.1+669

Наукова ініціатива «Універсум»
84301, а/с 65, м. Краматорськ, Україна
Тел.: +38 063 867 32 93
E-mail: mail@iscience.me
Web: www.iscience.me

© Автори робіт, 2018
© Наукова ініціатива «Універсум», 2018
© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018